

otvaranje velike istoimene izložbe slovenske scenografije koju su u prostorima ljubljanske Narodne galerije od travnja do rujna 2019. godine zajednički priredili Narodna galerija i SLOGI, a autorstvo izložbe, dakako, potpisuje Ana Kocjančič. Na izložbi je prikazano preko dvije stotine scenografskih radova više od sedamdeset autora koji su obilježili povijest slovenske scenografije, a predstavljeni su scenografskim skicama, fotografijama, maketama, dokumentima, pa i ponekom snimkom predstave. Za razliku od kronološkoga slijeda koji dominira knjigom, izložba je organizirana prema tematskim cjelinama kao što su „od nacrtu do makete“, „čarolija scenografskih skica“, „povijesna avangarda“, „scenografija eksperimentalnih i alternativnih kazališta“, „Shakespeare i kazalište“ i sl., no u ovome slučaju rekla bih ipak više na štetu nego na korist čitljivosti i razločnosti predstavljanja inače vrlo zanimljive, atraktivne i vrijedne građe. Iz hrvatske je perspektive također bilo poticajno vidjeti i uključivanje u izložbeni postav jednog od najistaknutijih hrvatskih scenografa, Ljube Babića, i to njegovoga ostvarenja za predstavu *Na Tri kralja* koju je redatelj Branko Gavella 1932. postavio i u Ljubljani s Babićevom scenografijom izvorno osmišljenom za zagrebački HNK, pokazujući još jednom međunarodnu prepoznatost Babićevih po mnogo čemu prijelomnih scenografskih rješenja.

U iščekivanju nastavka istraživanja novije slovenske scenografije u razdoblju od posljednjih tridesetak godina, kako na izložbama tako i u tiska-

nim teatrološkim studijama, nadamo se da će knjiga Ane Kocjančič biti stimulaturna i hrvatskoj akademskoj i kazališnoj zajednici u proučavanju i produbljivanju kulturoloških poveznica dviju kazališnih sredina, kao i u dubljem i opsežnijem zagledavanju u vlastitu scenografsku povijest. Već i letimična usporedba sa slovenskom pokazuje da ona to nedvosmisleno zaslužuje.

Małgorzata Sikorska-Miszczuk (r. 1964., Varšava) nezaobilazno je ime suvremene poljske drame. Jedna je od najizvođenijih, najčitanijih i najčešće prevedenih poljskih autorica, dobitnica mnogih nagrada i priznanja. Debitirala je 2006. godine dramom *Szajba*, a do danas njen književni opus broji sedamnaest drama, scenarij za dugometražni animirani film, jedan operni libreto i scenariji za dva televizijska serijala. Hrvatski gledatelji s njim su se radom mogli upoznati 2013. godine kroz projekt *Europa*, koji je u režiji Janusza Kice igrao u Zagrebačkom kazalištu mladih, a u kojem je Małgorzata Sikorska-Miszczuk sudjelovala kao koautorica teksta. *Kovčeg* je njena druga drama prevedena na hrvatski jezik. *Smrt Čovjeka Vjeverice* u prijevodu Mladena Martića 2008. godine objavio je upravo časopis *Kazalište*.

Małgorzata Sikorska-Miszczuk jedna je od onih autorica koje su uvijek spremne na pravi umjetnički rizik - majstorica dramskog narativa koji u njenim tekstovima poprima oblike autentične izvedbe, neumorna istraživačica vlastitog dramskog glasa, jednako spremna na provokaciju, ironiju, ali i razoružavajuću moć empatije. U svojim se dramama redovito bavi pitanjem identiteta, njegovim stvaranjem i razaranjem, te nasljedem koje nas nepovratno određuje. Njen je pogled često usmjeren u prošlost, ali upravo zato da bi kritički progovorio o sadašnjosti. Stoga se čini kako je njeno pisanje jedna neumorna potraga za vrlo osobnom interpretacijom povijesti, koja nikada nije jednoznačna. Na svojevrsni način fascinirana je zlom i traumama, ali i razarujućom šut-

DRAMA

Małgorzata Sikorska-Miszczuk

KOVČEG

njom i zaboravom istih. Na tragu tih misli nastaje i drama *Kovčeg* koja kroz intimnu priču progovara o velikoj traumi Holokausta pokušavajući se razračunati sa zastrašujućom poviješću Europe. Ova drama inspirirana je istinitim događajem o Francuzu Michelu Leleuu koji je na izložbi u pariškom Mémorial de la Shoah prepoznao kovčeg svog oca, tragično preminulog u plinskim komorama zloglasnog Auschwitzta.

Michel Leleu u drami Małgorzate Sikorske-Miszczuk postaje Fransua Žako - čovjek koji nikada nije upoznao svog oca, ne zna o njemu gotovo ništa, osim da je postojao i da mu nedostaje i zbog toga se osjeća kao da ima pola srca, pola pluća, jedno oko, kao da stoji na jednoj nozi. Živi polovičan život u vječitj potrazi za Istinom - o svom ocu, o prošlosti, o sebi. Slučajno otkriće očevo kovčega u Muzeju istrebljenja, koji posjećuje na nagovor svoje supruge, zauvijek će promijeniti njegov život, ali i dati mu priliku da konačno zaista udahne punim plućima, do kraja. Prema riječima same autorice „*Kovčeg* je drama o iscjeljenju. Sve što nosimo u sebi - teret uspomena, često neželjenih - postoji i živi u nama, htjeli mi to ili ne. Možemo i nikada ne otvoriti svoj „kovčeg“, možemo živjeti u vječnoj polovičnosti i nepotpunosti. *Kovčeg* je priča jednog čovjeka koji se odcijepio od jednog dijela sebe, iako je taj dio neodvojiv od njegovog identiteta. Ova se drama dotiče i teme kolektivnog pamćenja - ne želimo otkriti istinu, otvoriti kovčeg pun bolnih uspomena. *Kovčeg* govori o vjeri u iscjeljujuću moć istine.“

Jelena Kovačić

Małgorzata Sikorska-Miszczuk

Prijevod: Jelena Kovačić

KOVČEĀG

Małgorzati Semil
– sa zahvalnošću

OSOBE:

PRIPOVJEDAČ
AUTOMATSKA SEKRETARICA / ŹAKLIN
FRANSUA
VODIČICA
PJESNIK
PAPUČICA

1.
Pripovjedač potiče na pripovijedanje ovdašnjih priča, ali počinje i završava na jednoj francuskoj

Pripovjedač

(pjevuši)

Šabadabada šabadabada tabada
šabadabada šabadabada tababada

Šabadabada je francuski, ako netko nije znao, šabadabadaaaaa sam zapjevao, kako bih nekako unio francusku atmosferu, namamio vas.

Jer kao što su u Americi ulice popločane zlatom, tako i kod nas, u našoj zemlji postoji mnoštvo zanimljivih priča koje bi vrijedilo ispričati, jednostavnih i ovdašnjih, mnoštvo... Na primjer, priča o gradonačelnici iz Barcina, koja je ušla u ured sa samurajskim mačem i tim mačem prijetila dogradonačelnici ili pak priča o župniku koji je htio zatvoriti obližnji zoološki vrt, jer su magarci i lavovi njakali i rikali za vrijeme mise... Ili priča o nagom kipu, kojem su – kad su ga već odnijeli iz Gorzowa – na praznom postamentu palili svijeće, jer je nekima ipak bilo žao tog golača... Priča je zaista bezbroj, ali ja ću ipak pričati jednu francusku, a zašto ne poljsku...? Možda je strana bolja.

Šabadabada šabadabada

Ovo će biti priča o Fransuau Źakou i još uz to – ha, ha – ne znam hoće li mi to poći za rukom, ova će priča imati ozbiljne trenutke, ali neki od tih ozbiljnih trenutaka bit će predstavljeni na duhovit način, i najvjerojatnije ću pjevati u najneočekivanijim trenucima.

A sada gospodin Žako kreće iz svog doma prema muzeju. To će promijeniti njegov život, ali ne znam je li već izašao, pa ću ga za svaki slučaj nazvati. Ako se javi, jednostavno neću reći ništa, a ako se ne javi, znači da je izašao.

Počinja birati broj, ali onda zastane.

Htio bih još samo dodati da postoji i priča o tome kako su saveznici bombardirali Helgoland. To je bio jedan njemački otok. Odmah po završetku rata saveznici su ga odlučili potopiti. Popalili su cijeli nevjerojatan arsenal, no i... nije im uspjelo!

Bira broj.

To bi bila priča o osveti, koja, nasreću, nije uspjela.

2.

Fransua Žako je otišao u muzej, a u njegovom se domu događaju neobične stvari

Zvoni telefon

Automatska Sekretarica Ovdje Automatska Sekretarica Fransuaa Žakoa. Nema ga kod kuće, jer je otišao u muzej ne znajući po što ni zašto, iako mu unutarnji glas govori da je u potrazi za Istinom. Fransua Žako odavno čezne za Istinom, čezne poput djeteta. Nitko od vas ne zna, Dragi Prijatelji, koliko mu je ta Istina draga... Znam da ga zovete u vezi neke druge stvari, ali Istina, kada se jednom do nje dođe, to je....

Čini se kako Automatska Sekretarica dok govori postaje svjesna da Fransua Žako nije kod kuće, pa se zbog toga počinje osjećati slobodnije.

Automatska Sekretarica ...oh, ona je glatka i topla, baršunasta i obla, miriše na limunski bosiljak, Armani Code i pečene kestene... Jer ta je Istina poput nagrizene breskve, iz koje kaplje, a prva kapljica ima tako sladak okus, da se čini kako u breskvi nije ostalo više ni trunke slatkoće, a to nije istina, zato se govori: "lizuo je malo Istine"... Bez Istine lutamo po svijetu poput šišmiša s pokvarenim aparatom za ultrazvukove ili poput lososa koji ne znaju pliva li se na mriješćenje ispod struje ili uz struju...?! Tko je jednom osjetio okus Istine, taj više bez nje ne želi živjeti, ali takvih je malo, dramatično malo...Zato trebamo tražiti Istinu, neprestano, sami ili zajedno, tražimo je, dok ne bude prekasno, dok nam se oči ne sklope, a jezik nam ne opadne i ostane beskrvno visjeti, tako da ni Istinu više ne možemo polizati.

3.

Pripovjedač strukturira priču i zaljubljuje se

Pripovjedač Fransua Žako sada vrlo polako hoda prema muzeju, na susret sa svojom Sudbinom. Njegova nam je Automatska Sekretarica malo prije rekla nešto vrlo važno: on traži Istinu – i još je dodala nešto svoje. Zbog tog „nečeg“ srce mi želi iskočiti iz grudi. Jesam li ja to upoznao ženu svog života?

Automatska Sekretarica Sve sam čula. Doći ću do vas preko kabla.

Automatska Sekretarica hoda po kablu.

Automatska Sekretarica Žaklin.

Pripovjedač Žaklin, neću vam priznati i nikada vam to neću reći, ali utonuo sam u beskraj vaših očiju. U šašu vaših trepavica leži moje mrtvo tijelo.

Žaklin Molim vas da se ne raspadnete prebrzo. Zbog čega ste zvali Fransua Žakoa?

Pripovjedač Zvao sam ga kako bih provjerio je li već izašao iz kuće i uputio se prema muzeju... Što me vraća u stvarnost. Čuo sam da Francuska nije mogla proći bez tog muzeja. Zašto?

Žaklin Odgovor je vrlo tužan.

Pripovjedač Onda, molim vas, pričekajte trenutak.

Pripovjedač pušta Tužni zvuk.

Zvuk odjekuje i zatim nestaje.

Pripovjedač Sada možete, izvolite.

4. Žaklin, preko kabla upletena u priču, odgovara na pitanje zbog čega Francuska nije mogla proći bez tog muzeja

Žaklin Odgovor ćemo naći na stranicama
Poznatih dnevnih novina
Urednica Isadora de Februar
U časopisu Le Monde citira
Riječi vrijedne citiranja
Riječi Profesora
Citira i citira
Dugo i potanko
Tako kako i svršava
Dugo i sa zadovoljstvom
Citira profesora
Citira također doktora
Doktor nije profesor, ali već piše habilitaciju, žuri se
Oboje dokazuju
Dugo i potanko
Da muzej treba biti zadovoljština
Višijska vlada nije se baš iskazala ili se iskazala
čak i previše
Sada je to vrlo nezgodno
Francuski su vlakovi vozili
Francuski su žandari legitimirali
Francuski su činovnici na francuskom papiru pisali
Francuska prezimena francuskim pismom
Prezimena su uzimala svoje kovčege i odlazila u nepoznato

Kao da ih svijet mami,

Urednica
citira i citira
profesora i doktora
Dugo i sa zadovoljstvom
Posao također može biti izvor užitka

5. Fransua Žako ne misli da je disanje život

Fransua Moja žena, s kojom sam potpisao privremeni razvod
braka, naredila mi je da izađem. Nazvala me je i naredila mi da izađem iz
kuće. Mi smo, bez obzira na privremeni razvod braka, cijelo vrijeme u
bliskom kontaktu. Rekla mi je: „Fransua Žako, izađi iz kuće“. Naredila mi
je da izađem iz kuće, jer sam u mirovini i ona zbog toga donosi brzoplete
zaključke. Govori: „Fransua, pročitaj nešto, bavi se nečim, izađi. Moraš
nečim ispuniti svoj život.“ Pitam se: zašto moram? Zašto bih se nečim
trebao baviti? Nešto čitati? Na primjer, dala mi je knjigu o lososima,
u kojoj se objašnjava kamo oni plivaju i zašto. Ili knjigu o šišmišima.
No i što bih ja dobio time da to pročitam?
Ali moja žena ima drukčije mišljenje o tome. Ona kaže da ja nemam
uvid u svoj unutrašnji život. Bilo mi je toga dosta. Zbog toga taj
privremeni razvod.
Ona bi sad sigurno rekla nešto drugo, ali ostavimo to.

(hoda šuteći)

Idem jer je rekla: „izađi bilo kamo, u kafić, u park, u muzej“. U muzej!
Ja sam tada rekao: „opet počinješ!“. Odmah sam se iznervirao. Sad kad
se toga sjetim. Kad se nerviram, nedostaje mi zraka. I moram malo sjesti.

(plitko diše)

Čak mi je i na poslu jedna takva govorila, prije nego što sam otišao u
mirovinu, pojavila se jedna trenerica, psihot trenerica, i rekla mi je:
(parodira) „disanje je život, morate naučiti disati, s udahom prihvaćate
život, s izdahom izbacujete iz sebe ono što je prošlo“. Ispričao sam to
ženi, rekao sam joj da je ta trenerica potpuno luda, da mi na poslu
projektiramo kuće, a ne trebamo disati, a moja je žena rekla da nemam
uvid u svoj unutrašnji život. Besmislica. Uvijek sam joj morao tumačiti
krimiče, odmah sam znao tko što skriva. A ja kao nemam uvid u svoj
unutrašnji život?

6. Čega nema u muzeju istrebljenja?

Pripovjedač Fransua ide u muzej, koji je u spomen istrebljenja nazvan
muzej istrebljenja.
To je vrlo neobično mjesto.

Odmah ću vam to objasniti, koristeći primjere: primjer prvi- u muzeju slika možemo razgledavati slike.

Žaklin A u muzeju porculana Već pogađate, anđeliće – naravno, od porculana odmah do stolnog servisa za jelo, nekim čudom sačuvanog s obzirom na njegovu neobičnu krhkost.

Pripovjedač Nitko neće pogoditi što možemo razgledavati u muzeju istrebljenja. To je muzej iznenađenja.

Žaklin Svatko će tu pronaći nešto za sebe.

Pripovjedač Ljubitelji fotografije beskrajno će se obradovati: Toliko slika, toliko lica, Mnoštvo krajolika ili pak prizora iz interijera, prizora koji pulsiraju životom odmah uz mrtve prirode neopisiva cjelina.

Žaklin Muzej iznenađenja! Posjetitelji su u čudu.

Pripovjedač Čega tu nema? O tome ćemo uskoro, a sada cipele, njih je jako puno.

Žaklin No ipak, dizajneri obučeni ostat će razočarani: Neki detalji, za njih vrlo važan, poput kopče, oblika vrška cipele ili boje prignječen je hrpom drugih cipela muzej istrebljenja pokazuje da se od cipela može napraviti brdo – ponovno iznenađenje!

Pripovjedač Ostala iznenađenja su: Pravi vagon, može se u njega ući, djeca to obožavaju Dio pločnika neke ulice u srednjepodnoj Europi Igračke: uglavnom lutke i plišani medvjedići.

Žaklin Nema dinosaura, svjetlećih mačeva, gusara. Ali ima jedan stolni servis za jelo, doduše, metalni.

Pripovjedač Gumbi iz Chelmsna. Telefon sa željezničke postaje u Sobiboru. Lampa sa željezničkog kolodvora u Beilcu.

Žaklin Prva žuta zvijezda.
Pripovjedač Odjeća na pruge. Kovčeži.

Žaklin Filmovi.
Glasovi.
Crteži.
Kade, stolovi.
Čega tu nema?

Pripovjedač Čega tu nema?
Zaštitnik muzeja, Istrebljenje, je poput grčkog boga Zeusa: Kada se ukazuje u liku labuda ili zlatne kiše - To je vrlo ugodno.

Žaklin A kada se ukazuje u liku kovčega, cipele ili slomljenih naočala?

Pripovjedač Kada se ukazuje u liku kovčega, cipele ili slomljenih naočala Tada se može sigurno Doživjeti Istrebljenje, Kojeg nema, U muzeju.

7. Srce majke od kamena

Fransua Tada sam svojoj ženi rekao: „prestani“. Ne smijem tako govoriti, ali jednostavno sam rekao: „Sofi, prestani“. Prestani me popravljati. Prestani me mučiti. Rekao sam: „smiluj mi se“. Rekao sam: „ako još jednom budem morao o tome razgovarati, umrijet ću“. Tako sam se osjećao. To je bilo onda, kada je Sofi smatrala da se sve može riješiti razgovorom, da se sve može objasniti. Kada je moj otac umro, imao sam tri godine. Ne sjećam ga se. Otišao sam do majke i pitao je: „kakav je bio moj otac?“ Tada sam već bio odrastao. Sofi je rekla: „ti si odrastao čovjek, možeš ići do majke i pitati je, imaš na to pravo“. I tako sam napravio, rekao sam: „mama, reci mi nešto o ocu“.

A majka je rekla: „zašto moramo o tome razgovarati?“. A onda je digla glas i rekla: „zašto me to pitaš?“ Onda je rekla: „odmah sam znala da ćeš me to pitati!“. Bila je sve ljuća.

Rekao sam: „to je moj otac“.

A ona: „kakav tvoj otac, kakav tvoj otac, ti ga uopće ne poznaješ, uopće ga se ne sjećaš, bio si malen kada je umro, nikada te nije vidio, nikada te nije vidio, zašto to želiš znati? bilo ti je loše u životu?! nisi imao oca? nisi imao oca? o čemu se radi?“

Rekao sam: „imaš li neku njegovu sliku?“.

A ona: „to su moje stvari, to su moje stvari, imala sam, ali sam je potrgala“.

Zamolio sam: „reci mi nešto o mom ocu“.

Rekla je: „što te se to tiče? bilo ti je loše? to su moje stvari, ne želim se tome vraćati, ne želim o njima razgovarati, to su moje stvari!“.

Rekao sam: „to su tvoje stvari, ali to je moj otac“.

Onda sam se vratio kući.

Rekao sam:

„ja sam odrastao čovjek, Sofi. Ne mogu ništa napraviti.

Prestani me mučiti, Sofi. Ona ne želi sa mnom razgovarati.

Rekla mi je da me je očuh odgajao. Da me je očuh volio.

Da nosim njegovo prezime i da je to lijepo, francusko prezime“.

Moj otac nije imao takvo prezime.

„Sofi“, rekao sam na kraju. „Ako još jednom iz usta svoje majke čujem da je to njena stvar, umrijet ću. Ne mogu to slušati. Ne mogu podnijeti vlastitu majku. Ne mogu joj ništa objasniti. Ona ima srce od kamena. Osjećam se kao pas koji prosi. Stoji na dvije šape i prosi, a samo za trenutak dječaci će ga ubiti kamenom. Moja će me majka ubiti kamenom. Ne mogu to dopustiti. Moram je voljeti, Sofi. Moramo sve zaboraviti.“

Prošlo je mnogo godina. Putovali smo na praznike tu i tamo, razgledavali smo lijepe građevine, volim gledati kuće, to je moj posao, volim razgledavati gradove, zaustavljali smo se na mostovima uzdaha, bacali smo novčić u fontane kako bismo se opet tamo vratili. Sve dok jednom nismo došli do grada u kojem je atrakcija bio sveti zid. Svatko je mogao dotaknuti zid i povjeriti mu svoju molbu. Svatko je mogao zamoliti zid za bilo što. Zid je slao pisma u nebo.

Takva je bila legenda tog mjesta.

Sofi je rekla: „možda bi jednom mogao povjerovati, Fransua, jednom povjerovati“. Pomislio sam da mogu jednom povjerovati.

Napisao sam pismo i utisnuo ga u kamenu pukotinu u tom zidu.

To je bilo pismo za mog oca, koji je umro kada sam bio malen i to nije moja stvar. Zvao se Papučica.

Pa sam ovako adresirao pismo:

Dragi gospodine Papučica.

Pišem vam o jednoj važnoj stvari. Možda vama to ne zvuči baš alarmantno, ali ja stojim na jednoj nozi. Imam pola srca, pola pluća, jedno oko. Loše mi je. Imam problema s disanjem. Slabo vidim. Nedostaje mi oslonac u životu. Nešto mi sjedi u grlu. Čini mi se da sam se rodio s dvije noge, s dva oka, cijelim plućima i zdravim srcem. Znaite li nešto o tome? Dobio sam deset bodova na Apgar testu. Zanima li vas to? Gdje ste? Molim vas da se odmah vratite. Da mi ispričate sve priče kojih sam lišen. Molim vas da me priključite na cijev koja pumpa vodu iz izvora naše narodne kulture. *A propos*: tko ste vi? Koje ste vjeroispovijesti? Ja za svaki slučaj slavim Ramazan, idem na ponoćku, meditiram na Nepal, postim za Jom Kipur. Ne znam tko sam pa je to sve prevara. Bojim se da će me netko uskoro denuncirati. Volim vas, znate li to? Vaš odani sin, Fransua.

To je bilo vrlo neobično pismo, za mene. Ne znam zašto sam nešto tako neobično napisao. Nikada to nisam rekao Sofi. Nikada nisam priznao ni da sam to pismo dao zidu kako bi ga zid poslao u nebo. Dao sam ga jer sam povjerovao.

Naravno, ništa iz toga nije proizašlo.

Pripovjedač

Sofi upravo ulazi u operacijsku salu.

Fransua bi htio napraviti nešto što će je razveseliti, iako on sam u to uopće ne vjeruje.

Žaklin

Tvrđglava žena ta Sofi. Rekla mu je da izađe iz kuće.

Nije htjela da sjedi pred vratima operacijske sale. Rekla mu je: idi. Možda je znala da je to sad ili nikad. Možda je svoj život stavila na kocku?

Pripovjedač

Fransua ide u muzej, na susret sa svojom sudbinom.

Možda Sofi ima nešto konkretno na pameti, a možda misli da svaki Francuz treba otići u taj muzej.

8.

Fransua ulazi u muzej i susreće Potištenu Vodičicu. Fransua ne zna da je ona potištena. Misli da je ona jednostavno Vodičica

Fransua Volio bih da mi kažete nešto o ovome što gledam.
Volio bih da me provedete.

Vodičica Nažalost, žao mi je, iako ne baš previše, Ali danas sam odlučila dati otkaz. Nikada više ne želim ovamo ući, To je neizdrživo.

Fransua Ne znam što gledati.
Svaka stvar u muzeju istrebljenja je sigurno važna.

Vodičica Svaka stvar u ovom muzeju podvrgnuta je zahtjevnoj konzervaciji sa svake je skinuta poslijeratna prljavština prava poslijeratna prljavština jer nije se o njoj radilo

pažljivo je ostavljena najvažnija prljavština ratna prljavština

ona je bila potrebna ona je trebala potresti

ne ona obična poslijeratna prljavština prljavština u kojoj živimo od rata imamo je toliko svaki dan ničemu nas ne uči ništa nam ne govori

i odjednom netko kaže da se svi mogu zamisliti nad suštinom zla ali pod jednim uvjetom: da na stvarima u ovom muzeju bude dio njihove prljavštine

i govori to kroz suze
jer je vidio pravi komadić povijesti
blato iz Auschwitza

A ja se pitam
kako on razlikuje
te prljavštine?
Možda mi vi možete reći?

Fransua Oprostite, vi ste tu vodičica?

Vodičica Još samo danas.
Posljednji dan.
To je neizdrživo.

Fransua Ne znam zašto sam ovamo došao.
Ne znam što tu tražim.
Žena mi je naredila da dođem.
Potpisali smo privremeni razvod braka.

Vodičica Vaša žena nije baš normalna
Ako vam je naredila da dođete u muzej istrebljenja.

Fransua Biste li me mogli malo provesti?
Ovo je velik muzej.
Ne znam odakle krenuti.

Vodičica Tu se ništa ne mijenja
U ovom muzeju
Rekla sam vam: to je neizdrživo
Svaki dan dolazim na posao
Na zidovima vise žene
Svako ujutro jednako nage
Što čovjek tu može napraviti?
Djeca
Ta djeca stalno plaču
Ili se smiju
Ali najgore je to što nikad ne odrastu
Ne ožene se niti se ne udaju
Igračke leže
Svako jutro i dalje leže
Nitko po njih
ne dolazi

Fransua Ja ne znam zašto sam ovamo došao
Vjerojatno ne zbog tih igračaka
Žena mi je naredila da dodem

Vodičica Ne znam zašto je sve to ovdje,
U ovom muzeju.
Možda zato
Da bih ja poludjela,
Da od mene ostane samo olupina od čovjeka.
Možda je zato
Sve to ovdje.

Fransua Recite mi, molim vas, što ja sad gledam.
Možda se te odmah ne primjećuje,
Ali imam jedno oko.

Vodičica Biskup je imao pravo
Kada je rekao:
ako želimo oprostiti, moramo zaboraviti.
Izbacimo sve, sve što je u ovom muzeju!
Zakopajmo i spalimo
Neka te žene prestanu visjeti tako nage
Neka se ta djeca već jednom prestanu smijati
Ili plakati
Ili hodati držeći mamu za ruku
Uz žice
Bez kraja

Spalimo sve
Zakopajmo žicu
Prestanimo se sjećati!

Jer to nikome ništa ne daje
Nema nikakvog učinka
Osim što sam ja
Vodičica u muzeju istrebljenja
Olupina od čovjeka

I iako je ovo moj zadnji dan na poslu
Ne znam hoće li me to spasiti
Da ne poludim
Od svega što mi sjedi u glavi
Možete li mi pomoći?!?

Fransua Ja vam se zaista ispričavam
Došao sam jer mi je žena tako naredila
I jako s vama suosjećam
Ne znam kako da vam pomognem
Mogu vas jedino nešto pitati,
Nešto što vi znate, a ja ne znam
Prijedimo na teren vašeg znanja
I radnih obaveza
To će nas možda malo smiriti.
Oprostite,
Ne znam što bih više od ovoga rekao.
Ne znam kako vam pomoći.

Vodičica Hvala. Vrlo ste dragi.
Možda sam se malo previše zanjela.
Danas zaista jest moj zadnji dan na poslu
Ali ja ipak još uvijek radim.
Izvolite, pitajte.

Fransua Ne znam jesam li ja baš najbolji posjetitelj
Mogli ste i bolje proći
taj zadnji dan.
Molim vas, recite mi nešto više o ovom kovčegu
U staklenoj vitrini
Na temelju činjenica i vašeg znanja

Vodičica To je kovčeg
Pravi kao i svaki eksponat ovdje
Kovčeg koji je proputovao pola Europe
Vlakom od Francuske do Poljske
Iz logora Drancy
Ravno do Auschwitzta, znate,
Tamo su se svi iskricali
Možemo samo zamišljati
Što se dogodilo
Zapravo ne možemo puno toga reći
Istinu govoreći, vrlo malo
No jedna je činjenica neosporna
Da kovčeg postoji, a njegov je vlasnik, kao i ostali
Poginuo u tom logoru.
U Auschwitzu je bio logor istrebljenja.
Pa je kao i ostali
Poginuo u tom logoru

Onako kako se ginulo u Auschwitzu
Ako si bio Židov.

Ovaj je kovčeg nevjerovatno vrijedan
I vrlo je pažljivo restauriran
Kao što sam vam već rekla na početku
Tu je napisano
Također vrlo pažljivo,
Pažljivim rukopisom
Možda rukom voljene žene
Prezime vlasnika:
—
Tako je ispalo
Moglo bi se reći da imate sreće
Kovčeg nam je posuđen
Iz muzeja u Auschwitzu
To je jedan od triju francuskih kovčega
Došao je, vrlo pažljivo restauriran
Ono što znamo sigurno jest da je vlasnik mrtav

Ostatak možemo samo pretpostavljati
Možda je imao ženu, možda djecu

Znamo njegovo prezime
Vrlo pažljiv rukopis
Djeluje kao da je ženski
U takvim se situacijama uvijek govori: napisano
voljenom rukom
ime i prezime:
Papučica

PAPUČICA
PAPUČICA
PAPUČICA

(različiti su glasovi uhvatili to ime)
(ime plovi u zraku)
(odbija se od žica)
(pozdravlja djecu)
(i nađe žene)
(plovi do Fransuaa)
(Papučica)

9.

Pripovjedač i Žaklin dolaze do zaključka da je to čudo; čini se da od ovog trenutka drukčije gledaju na život, možda ga čak počnu shvaćati ozbiljno

Pripovjedač Šabadabada Šabadabada.

Žaklin *(priključuje se)* Tadada.
(zajedno) Šabadabada šabadabada tadada.

Pripovjedač No vidiš -

Žaklin Što će sad dalje biti -

Pripovjedač Pa gledaj -

Žaklin Kakav sretnik -

Pripovjedač Baš jedan od triju sačuvanih francuskih kovčega -

Žaklin Vjerojatnost očuvanja takvog francuskog kovčega -

Pripovjedač Toliko godina -

Žaklin Baš tog -

Pripovjedač Baš sada -

Žaklin Baš za njega -

Pripovjedač Baš u ovom trenutku -

Žaklin Baš danas -

Pripovjedač Čudo -

10.

Fransua pronalazi vjeru

Fransua To je očevo kovčeg.
To – to je očevo kovčeg.
Otac.
Otac.

Moj otac.
 Postoji.
 Postoji.
 On postoji.
 Njegov kovčeg.
 Postoji.
 Zaista.
 To je moj otac.
 On postoji.
 To je kovčeg mog oca.
 Otac postoji.
 Gospodin Papučica otac.
 Ovo je otac.
 Otac.
 Moj otac Papučica.
 On postoji.
 On postoji.
 On postoji.

11.

Fransua gubi vjeru

Vodičica	Gospodine Fransua? Halo? Što se dogodilo? Zašto šutite?
Fransua	(više) On postoji! On postoji! On postoji! On postoji!
Vodičica	Gospodine Fransua? Tko postoji?
Fransua	To je moj otac. To je njegov kovčeg.
Vodičica	To je kovčeg vašeg oca?
Fransua	On postoji! To je njegov kovčeg!
Vodičica	Gospodine... Žako? To je kovčeg vašeg...
Fransua	Leo Papučica.
Vodičica	To je kovčeg gospodina Lea Papučice. Otkud znate ime gospodina Papučice?

Fransua	Moj otac? Odakle znam ime svog oca?
Vodičica	Dobro. Molim vas, sjednite.
Fransua	Razumijete li? On postoji.
Vodičica	Sjednite. Ja sada riječima moram izraziti nešto više. Vaše su emocije goleme, ali cijela ova situacija u meni budi određene sumnje. Odmah ću vam objasniti odakle one dolaze. U muzejima istrebljenja svugdje u svijetu svakodnevno, ili možda ne svakodnevno, pojavljuje se netko tko se prepoznaje na nekoj slici. Dječak s podignutim rukama iz varšavskog geta već se utjelovio u nekolicu osoba. Svaka od tih osoba tvrdi da je to ona, da je to on. Ni sama ne znam što to dokazuje, ali je neizdrživo. Slažete li se sa mnom? Jednostavno još jedna neizdrživa stvar. Zbog toga bih vam sada htjela mirno, racionalno postaviti jedno pitanje, gospodine Žako. Zašto se zovete Žako? Možda je to malo neumjesno, ali htjela bih to odmah znati!
Fransua	Moj se otac zove Leo Papučica. Ja se zovem Fransua Žako. Ne želim sada o tome razgovarati.
Vodičica	Ali vi ste sigurni da je ovaj kovčeg pripadao vašem ocu?
Fransua	Moj se otac zove Leo Papučica. Ovo je njegov kovčeg.
Vodičica	A jeste li sigurni da su Leo Papučica, vaš otac i Leo Papučica, vlasnik ovog kovčega, jedna te ista osoba?
Fransua	--- Kada me tako pitate, ne znam. Došao sam ovamo jer mi je to žena naredila.
Vodičica	Htjela sam samo reći da ako to zaista jest jedna te ista osoba, onda je ovo Neobičan Trenutak, ali htjela bih biti sigurna. Danas je moj zadnji dan na poslu.
Fransua	Oprostite, rekao sam vam da ne znam što ovdje tražim.

Vodičica	Ali mislite da je to on, vaš otac? Da je ovo Potresan trenutak?
Fransua	Ne znam. Došao sam ovamo jer mi je žena rekla da dodem.
Vodičica	Dobro pogledajte kovčeg. Podsjeća li vas on na nešto?
Fransua	Ne znam.
Vodičica	A ime napisano voljenom rukom? Čini li vam se taj pažljivi rukopis poznatim?
Fransua	Ne znam.
Vodičica	Možda je to svojom voljenom rukom pisala vaša majka? Je li to njen rukopis?
Fransua	Ne znam je li to pisala voljena ruka moje majke.
Vodičica	Je li majka razgovarala s vama o ocu?
Fransua	Ne želim razgovarati o tome, o čemu je majka sa mnom razgovarala.
Vodičica	Gospodine Žako, možda biste se trebali posavjetovati sa ženom, zar ne? Što mislite o tome?
Fransua	Ne znam. Jednostavno ne znam što da vam kažem.
12.	
Jedno čudo je premalo	
Pripovjedač	Vidiš li što se dogodilo? Gledaj, Žaklin, što se događa? Stvarno sam zaprepašten. Jedno čudo nije dovoljno, njemu je potrebno i drugo, tom mom francuskom junaku! To je zaista iritantno.
Žaklin	Pričaj dalje, ali zapamti da ću te slušati bez milosti.
Pripovjedač	Ne želim počinjati od sebe, ali ću početi. Odlučio sam ispričati ovu priču iako nije vesela, ali je barem ohrabrujuća.

	I sada se moram zapitati: gdje je ta vrijednost – vrijednost ohrabrenja? Vjera u čudo trajala je nedopustivo kratko! Fransua Žako je ponovno polovica čovjeka, svoja vlastita sjena. Gledam ga - dišući s naporom teško hoda ulicom prepunom života. To je ulica Šonze Lize, bajkovita ulica, prozirna ulica, ulica koja slavi radost života.
Žaklin	Hoda Šonze Lizeom? Predosjećam što će se dogoditi.
Pripovjedač	<i>(pjeva)</i> O Šonze Lize, tadadadada, o Šonze Lize, tadadadadada <i>(pjevuši)</i>
Žaklin	<i>(pjevuši s njim)</i> Razoružavajuć si. Pjevaš u najneprikladnijim trenucima.
Pripovjedač	Ne znam kako to objasniti, Žaklin, ali kad sam kraj tebe, meni se pjeva.
Žaklin	Reći ću kratko: vratimo se temi. Tema glasi: je li jedno čudo premalo. Po mom mišljenju - to je prvi korak. Okrivljuješ Fransua Žakoa za to da je prebrzo izgubio vjeru. U današnje vrijeme teško je zadržati vjeru dulje od pet minuta.
Pripovjedač	Njegov je otac uzeo taj kovčeg sa sobom, a kovčeg se sad vratio. Iz Francuske, preko Poljske, do Francuske. To je čudo – složiti ćeš se sa mnom, zar ne? Ali ne neko prolazno čudo. To je konkretna stvar. Kovčeg. Što je on dosad imao, taj Fransua Žako? Nikada nije imao ništa što bi mogao dotaknuti. Samo tri sna.

(pristiže Prvi San, uz topot klavijatura i režanje printera)

Prvi san:
o tome kako dobiva, u obliku diplome formata A4, opis svog oca u pohvalnom tonu.
Cijela stranica ispisana standardiziranim tiskom, na kraju sažetak: da su dane informacije čak 98 posto istinite.
To je bio san, ali se svejedno probudio sretan.

(pristiže Drugi san, noć u vrtovima Aranjueza pretvara se u košmar, osjećaj rata, smrt djeteta, bolest žene)

Drugi san bio je o tome kako je lutajući noću nekim nepoznatim gradom nabasao na razbojničku jazbinu gdje su ga napali razbojnici. Htjeli su mu napraviti nešto loše, ponižavali su ga i ismijavali. On im je tada rekao: „Ja sam sin Papučice”. Razbojnici su odstupili i poklonili mu se s poštovanjem. Probudio se sretan. Ponovno je nešto doznao o svom ocu. Osim toga, glasno je svijetu rekao da je njegov sin.

(pristiže Treći san, val valja pijesak, naprijed, nazad, neki to kupuju na odjelu meditativne glazbe)

Treći san bio je o tome kako pliva kroz veliku vodu do neke druge zemlje i otac mu govori: „to je tvoja zemlja”. Ne moram valjda dodati da je Fransua, budeći se, vjerovao u taj san. I bio je sretan.

Sve je to tek trag stvari, bljedunjavi znak. I sada mu otac šalje kovčeg, a on, već nakon pet minuta, gubi vjeru! Bilo je dovoljno tek nekoliko pitanja unezvijerene žene, koja to više ne može izdržati. I zbog toga me, reći ću ti, Žaklin, Fransua razočarao.

Žaklin

I tko to govori? Tko!? Pogledaj sebe!? Od čega si počeo današnju priču? Od toga da postoji mnoštvo boljih! Dakle, tko si ti da bi drugima držao prodike? Kakvu ti to vjeru imaš, kad već na samom početku nisi imao povjerenja u to da na drugoj strani postoji netko tko te razumije, tko te sluša. I razumije o čemu govoriš i neće otići sve do onog trenutka kad ćeš završiti svoje putovanje s junakom i reći „kraj”.

Pripovjedač

Odakle to znaš? Kako si mogla čuti što govorim?

Žaklin

Slušala sam te vrlo pažljivo.

Slušala sam te nemilosrdno.

Govorio si: postoje vesele, jednostavne priče.

O životinjama, spomenicima, činovnicima.

Rekao si: to su smiješne, ali važne priče,

živimo okruženi njima.

I reci, jednostavno iskreno priznaj, nisi imao vjere u vlastitu, najvažniju priču.

To mi se ne sviđa.

Pripovjedač

Žaklin, budući da imaš pravo.

Žaklin, želim reći.

Žaklin, nemam argumenata.

Žaklin, imaš pravo.

Žaklin, iako je to za mene teško.

Rekla si naglas ono što sam se ja bojao reći.

Ali upravo zbog toga što si me razumjela.

Ali upravo zbog toga što sve vidiš skroz na skroz, tako pronicljivo, i kada to želiš i kada to ne želiš i kada zatvoriš oči i kada ih otvoriš, uvijek vidiš. I kada želiš i kada ne želiš slušati, čuješ.

Želim ti reći da sam upravo zbog toga ja tvoja jedina šansa. Ja sam jedini

muškarac na Zemlji koji je u stanju cijeniti to kakva si, Žaklin.

Žaklin

Imaš ti svojih čari, priznajem.

Osim toga, pjevaš u najneprikladnijim trenucima i to mi se sviđa.

Pripovjedač

(šaptom) Reći ću nešto šaptom – tako da me Žaklin ne čuje, iako je to nemoguće:

moram reći nešto više o svijetu u kojem sam ja za Žaklin jedina šansa.

Poraće je.

Promatramo propast europske civilizacije.

Propadanje još uvijek traje bez obzira na to što novi naraštaji govore da je to bilo davno i da ih se to ne tiče.

Ja sam jedini koji tako ne misli. Prije nekoliko trenutaka sumnjao sam u to žele li ljudi slušati o tome.

Ali priznao sam svoju grešku.

Sada ću ovu francusku priču ispričati do kraja, a Žaklin će me zavoletiti.

13.

Priča ide dalje; pripovjedač je priča siguran u to da ljudi žele slušati o propasti europske civilizacije

Pripovjedač

Fransua Žako izašao je iz muzeja istrebljenja i zatvorio

oči. Vrlo je jasno čuo djeliće razgovora.

Muškarac je rekao: „iako su se razveli, žive zajedno“. Čuo je također ženu i muškarca koji pjevuše „šabadabada“. Onda je otvorio oči.

Žaklin
Fransua Žako izašao je iz muzeja istrebljenja i otvorio je oči. Vrlo je jasno vidio ljude koji hodaju ulicom. Svaki je sa sobom imao kovčeg. Mogla je to biti torba, vrećica, ruksak, aktovka. Nikada nije mislio da je kovčeg tako važan. Hodao je ulicom i promatrao neonske lampe koje su se palile. Shvatio je da mu sve one nešto govore. Prva neonska lampa je rekla: „kovčeg je tvoj najbolji prijatelj“. Potpis: Samsonite. Druga neonska lampa je rekla: „u kovčegu se nalazi cijeli svijet.“ Roncato. Jesu li to bili znakovi? Od koga?

Pripovjedač
Fransua je nazvao bolnicu. Ljubazni glas mu je saopćio: „operacija vaše žene još uvijek traje“. Ušao je u kafić. Sjeo.

Fransua
Ispričavam se, nemam koga pitati. Vidim da vam smetam. Upravo pišete nešto.

Pjesnik
Ništa važno.

Fransua
Molim vas za jedan savjet, ali ne znam je li pristojno samo tako moliti. Možete li me trenutak neobavezno poslušati?

Pjesnik
(brzo i poslovično) Neobavezno? Da. Postoje upiti koje odradujem besplatno. Na primjer, kolega me zove i kaže da se zablokirao. Ja mu pomažem, otvaram zablokirane puteve mašte, nabacujem asocijacije, izmišljamo riječi, preokrećemo ih u novim kontekstima. Zatim kažem: Stari, nema problema.
— Možda to i nije baš do kraja bez naknade, razumijete, danas ja njemu, sutra on meni, čovjek je u stanju potrošiti svaku svotu novca, ostati na cjedilu i bez posla. Ali za mene je to lako, riječi mi govore.

Fransua
Što vam govori riječ „kovčeg“?

Pjesnik
Kovčeg? Kovčeg govori kov, kov, kov, čeg, čeg, čag, čagalj, a to je lukava životinjica, zna što treba raditi i kada, kada se povući, a kada se inatiti, kako prijevaram

doći do onoga što mu je potrebno —
Kovč čeg, čeg, čeg, ko, ko, ka zmija Ka, zmija – to je malo daleka asocijacija, iako je zmija simbol uskrnuća, a putovanje se tu dobro nadovezuje —
Možda da ipak krenemo ispočetka. Kovčeg ko ko ko kooontaktira, kontaktira, zove, doziva prostor, privlači svijet, putovanje, nepoznati trag, nepoznati svijet, pogled iz vlaka na horizont.

Fransua
Nalazi li se u kovčegu cijeli svijet?

Pjesnik
Ha! Roncato! Prilično dobar slogan. Vrlo senzualan, zar ne? On doziva, poziva, zamišljam da otvaram kovčeg, zatvaram oči i —
(silovito uvlači zrak)
Uvlačim, uvlačim miris tog svijeta koji se sakrio u naborima podstave, dodirujem, milujem, osjećam svilu—
(silovito uvlači zrak)
Osjećam zrno kave, a možda, a možda je tamo—
(uvlači zrak)
A možda je tamo jedna latica, ne, to je otrcano, latica, nešto drugo, možda mirisi Indije, to isto nije baš originalno, ali zašto ne, mirišem—
(uvlači zrak)
Dodirujem, milujem, možda čak i hvatam zubima, dodirujem jezikom, uvlačim miris kovčega, miris svijeta, miris vlasnika, tko je on bio, osjećam to, sve je sadržano u tom kovčegu—
(uvlači zrak)
Otvaram oči.

Fransua
Kako vi to radite? Nikada mi to ne bi palo na pamet.

Pjesnik
Riječi mi govore. Vama ne?

Fransua
Ne. Ne znam. Vi ste sigurno pjesnik?

Pjesnik
Da. Mogli bismo to tako reći. Pjesnik suvremenosti. Dobro plaćen.

Fransua
To je nešto loše?

Poesa
Ma, ne. Toliko vrijedim.

Fransua
Samo sam jednom osjetio da mi riječi same nešto govore. Napisao sam pismo koje je trebalo otići ravno u

	nebo i činilo mi se da nije nikada stiglo. Ali sada više nisam siguran— Vi ste prva osoba kojoj sam priznao da sam poslao pismo u nebo.
Pjesnik	Ako je tako, onda ću vam nešto reći. Vi ste jedina osoba kojoj ću to reći. Ja sam pjesnik. Čitate moju poeziju puno češće nego što mislite. Čitate je dok bacate masni papirnati pladnjik iz McDonald'sa – moje riječi vas umiruju po pitanju toga što ste jeli. Moje su riječi i na privjescima, etiketama, podmetačima, na zatvaračima i svjetlećim prezervativima. „U kompletu jeftinije, na komad skuplje“ – jeste li čuli za to?
Fransua	Oprostite, ali više mi se sviđalo kada ste zatvorenih očiju pričali o tome što je u kovčegu. Tada su mi vaše riječi nešto govorile...
Pjesnik	Nemojmo se koristiti jeftinom didaktikom, ali dobro. Rekli ste da sam ja jedina osoba kojoj ste povjerali tajnu pisma. Ja ću vam reći svoju. Htio bih napisati knjigu. Htio bih pisati o tome kako putujem duž granica svoje zemlje i promatram je s ljubavlju. Čak i kada bi to bila najgora zemlja na svijetu koja je počinila najgore od najgorih zločina, htio bih je opisati s ljubavlju. Htio bih uhvatiti najmanji komadić slučajno pronađene dobrote, mrvicu, nešto vrlo maleno, priču o tome da me je netko htio nahraniti, povesti ili popričati sa mnom. Htio bih to pokazati riječima. To je moja tajna.
Fransua	Oprostite, ali zašto to ne napravite?
Pjesnik	A vi? Zašto vi ne otvorite kovčeg?

14.

Iako je uvjeren da je kovčeg prazan, Fransua ga ide otvoriti.

Vodičica	Baš mi je drago što vas vidim. Pomislila sam, ako je to kovčeg vašeg oca, vratit ćete se da ga uzmete.
Fransua	Postoje neke priče da se u tom kovčegu nalazi cijeli svijet.
Vodičica	Otvorite ga.

Fransua	Mislite da u njemu nečeg ima?
Vodičica	Kad sutra ujutro dođem na posao, neće ga biti. Ne zanima me što se u njemu nalazi. Pogledat ću na njegovo prazno mjesto i reći si: „napokon je netko odnio kovčeg. Vlasnik je pronađen.“
Fransua	Znam da je kovčeg prazan. Ne vjerujem u čuda. Ali želim zatvoriti oči i otvoriti ga. Želim osjetiti njegov miris, dotaknuti nosom podstavu, uhvatiti je zubima, pomilovati.
Vodičica	Tolike sam vas godine čekala. Možda još netko dođe Ovamo, u muzej istrebljenja i udomi neki eksponat, poput siromašnog rođaka Osim toga, postoji i usvajanje. Nadam se da će prije ili kasnije svaku stvar netko usvojiti. Želim vam sreću. <i>(Vodičica napušta priču)</i>
Pripovjedač	Fransua otvara kovčeg. Fransua zatvara oči. Ne zna što reći u takvoj situaciji. Napokon mu dolaze riječi.
Fransua	Tata, tatice, izađi odande.
Papučica	<i>(blago)</i> Ne može se izaći iz plinske komore.
Fransua	Reci im da te puste jer imaš sina.
Papučica	Fransua, sine. Ne može se izaći iz plinske komore.
Fransua	Tata, tata, spasi se! Tata, tata, nemoj disati! Uzmi puno zraka! Uzmi ga za kasnije! Nemoj disati!

Moraš tako napraviti!
Napravi ovako, kao ja.

(silovito uvlači zrak i zadržava dah)

Papučica

Fransua?
Diši.
Molim te.
Diši.
Volim te.
Diši.
Sinčiću.
Diši.
Ne možeš tako živjeti.
Diši.
Molim te.
Diši.
Diši.
Diši.

(Fransua silovito ispušta zrak i duboko uzdahne, tako duboko kao nikad u životu)

Papučica

Volim te.

(Papučica duboko uzdahne)

Pripovjedač

Fransuaov otac napokon diše s olakšanjem.
Uzima duboki udah i uvlači u pluća Ciklon B.
Umire.
Vidim ga, već je prah.

Fransua

Sofi, čuješ me, Sofi?
Ovdje sam.
Zovem se Fransua Papučica.

Pripovjedač

Jesi li čula, Žaklin? Tako završava ova priča.

Žaklin

A kako se osjeća Sofi?

Pripovjedač

Dobro.
Sigurno će ponovno živjeti zajedno, Fransua i Sofi.

Žaklin

A ti i ja?

Pripovjedač

Šabadabada šabadabada -

Žaklin

Tadada, šabadabada, šabadabada -

KRAJ

Małgorzata Sikorska-Miszczuk
Varšava, siječanj 2008.